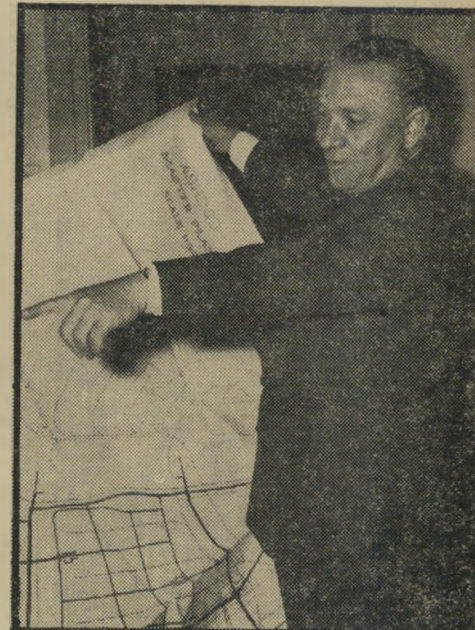

(המשך ממעמד 17)

דיוד ברונאק, או פקיד-שומה למיפ' עלים גדולים בתל-אביב, וכיום פקיד-שומה בתל-אביב 1; עובדיה ליפקין, שהיה או מפקח ארצי בנציבות מס-הכנסה; משה גוירדפרי, או פקיד שומה בתל-אביב, זכיום הממונה על הכנסות המדינה; שמחה סורוקר, שהיה או הממונה על התקציבים באוצר. פרט להם היו עוד פקידים רבים שרכי שו אדמות באשדוד בתצ'ינים, ואשר שמתיהם לא נודעו עד עצם היום הזה. מדוע בחר עובד בן-יעמי לדאוג דווקא ל- הבטחת קרקעות לאנשי האוצר, שאיש מהם לא עבר להתגורר באשדוד? זאת אפשר רק לחשש. יש חלוצים כי הוא עשה זאת מתוך להט לחצי חזון, כדי למשוך לאשדוד אנשי-מפתח כלכליים. בער לי לשונות רעות טענו כי עשה זאת ב- בחינת "שלח לחמך עד פני המים". כל אדם בישראל עלול, ביום מן הימים, לעבור לקק לחסיו של פקיד כלשהו באוצר. מפקיד השומה, כמו ממלאך המוות, אי אפשר להמילט.

אולם מבחינת החוק היבש לא עבר בכך או עובד בן-יעמי שום עבירה. לא היה זה, כמובן, תשלום שוחד, כיוון שהוא לא קיבל, כמובן, שום טובת-הנאה, אף

בן-יעמי ומפת אשדוד מחנות לפקיד האוצר

מאחד המפקידים שזכו במיגרשים באשדוד בתצ'ינים. אבל אפשר להבין את רגישותם של אנשי האוצר, כאשר תבע פקיד-שומה אחד מן-יעמי שלם מס על ההפרש בין ה- מחיר ששילם עבור 41 הדונמים שקנה ב- אשדוד, לבין שוויים הריאלי.

אילו היתה נציבות מס-הכנסה עומדת על תביעה זו, היה הדבר עלול להביך את כל פקיד האוצר שקרקעות באשדוד מישוהו עלול היה לעורר את השאלה, מדוע שווי ישלמו גם הם מס על ההפרש שבין שווי הקרקעות שרכשו, לבין המחיר ש- שילמו עבורם.

משום כך, כאשר הושגה פשרה בשנת 1968 בין עובד בן-יעמי לבין נציבות מס- הכנסה, הוא לא נדרש עוד לשלם את מלוא המס עבור רווחיו בעיסקת-הקרקע באשדוד, נשמו רבים לרווחה. גם במיש- רדהאוצר, כך נמנע תקדים מסוכן.

מוזיאון מרוחק

ליד הים

אולם פרשת מיגרשי אשדוד היא רק תעלומה אחת שאותה ניתן לפתור באמצעות תיקי ההידינות בין מס-הכנסה לעובד בן-יעמי. תעלומה מיסתורית לא פחות, המגיעה גם היא אל פיתרונה ב- תיקים החסויים, היא תעלומת בית גולד- מינץ בנתניה.

בשנת 1955 הודיע היהלמן הבלגי, רומי גולדמינץ, ממנהיגי יהדות בל- גיה, על נכונותו לתרום סכום של כמיל- יון לירות — סכום גדול באותם ימים — לצורך הקמת מוזיאון לאמנות בנתניה, אשר יישא את שמו. עובד בן-יעמי שהיה אז ראש עיריית נתניה, הציע להקציב ל-

צרכי הקמת המוזיאון 30 דונם במרכז ה- עיר, במקום הנקרא "פרס הגודד". אולם כעבור שנה אחת בלבד תור בו בן-יעמי, והציע שהעירייה תקציב להקמת המוזיאון 45 דונם בדרום העיר, בשטח חולי שהיה מרוחק קילומטרים רבים מבתי העיר. סיעת חרות ואחדות-העבודה בעיריית נתניה, התנגדו או להקצאת שטח במרכז כזה, בין מחנה דורה הצבאי לשכונת העולים דורה, לצורכי הקמת המוזיאון ל- אמנות. אבל בסיוע מפא"י והמפלגה ה- פרוגרסיבית, התקבלה הצעתו של בן-יעמי. איש לא הבין מדוע התעקש ראש-העיר שהמוזיאון יוקם במקום מרוחק כליכך. בעיקבות סערת-הרוחות מפקדה את נתניה כתוצאה מכך, הודיע בן-יעמי כי האדריכל, שתיכנן את מיבנה המוזיאון, תבע לצרפו שטח גדול וכי במרכז העיר אין שטח מתאים. לא עבר זמן רב, והאד- ריכל עצמו הכחיש את טענת בן-יעמי. אבל ביתניים קיבל בן-יעמי מגולדמינץ 100 אלף דולר כמיפרעה על חשבון תרומ- תו. הוא הקים גם קרן-נאמנות שתנהל את ענייני המוזיאון, כל שיביעה חברי הקרן היו בני משפחתו של בן-יעמי. חוג חובבי-האמנות של נתניה, בראשותו של שלמה דרור, שביזמתו שוכנע גולדמינץ להקים מוזיאון בנתניה, יצא אז נגד תוכ- ניתו של בן-יעמי להקים את המוזיאון ב- קירבת חוף הים. לטענת אנשי החוג, עלר לים הלחות וקירבת הים לפגוע במוצי האמנות שימצאו במוזיאון.

שום דבר לא עור. באפריל 1956 החלה הקמת המוזיאון. כאשר ביקר רומי גולד- מינץ בנתניה ונוכח היכן מקימים את המוזיאון בכספיו הוכה בהלם. אולם לא היה בידו עוד לשנות את המיקום. כעבור שלוש שנים, באחד באפריל 1959, נערכה חנוכת המוזיאון, בטכס רב- רושם. אליזבט, מלכת בלגיה, הגיעה במי יחוד לחנוכת המפעל האמנותי של הנד- בן הבלגי. אולם גולדמינץ עצמו נעלב כליכך מהשימוש שעשו בכספי תרומתו, עד שעזב ברוגז את המדינה. כעבור שנה מת גולדמינץ, בגיל 78. בצוואתו הוא השאיר חצי מיליון דולר למטרות פיתוח ומדע במדינת-ישראל.

אולם הוא לא השאיר אפילו פרוטה אחת לרכישת חפצי-אמנות למוזיאון ה- נושא את שמו. תנאי מפורש היתנה ב- צוואתו: שהמוזיאון יעבור מרשותו של בן-יעמי לרשות המדינה, כדי שזו תיקבע את ייעודו. עוד קבע גולדמינץ, בגלל מיקומו של המוזיאון בקירבת הים, אין להחזיק בו תמונות.

פיתרון

התעלומה

פרשת המוזיאון הבאישה את ריחה של נתניה, כמרכז-היהלומים הישראי- לי, בעיני יהדות בלגיה. כעבור שנים פש משרד ראש-המשלה את תשתיים על המיבנה. הוא נמסר במתנה לוועד למען-החייל, שהפכו למחנה-נופש צבאי. אבל התעלומה נותרה ביניה: מדוע בחר עובד בן-יעמי להקים את המ- שמוזיאון היה להיות מיפעל-היוקרה התרבותי של העיר, במקום כה גידח?

בשעתו, היו שטענו בנתניה, כי בן-יעמי עשה את המעשה השיגעוני הזה תוך חי- שוב קר: הוא מימם את מוזיאון גולד- מינץ באיזור שומם, בו נמצאו קרקעות בבעלותו, כדי להעלות את ערך קרקעותיו. משה שקד, מי שהיה בשעתו ראש עיריית נתניה, האיש את בן-יעמי במפג- רש, באחת מישיבות מועצת העיר, כי נהג כפי שנהג בפרשת המוזיאון, כדי להעלות את שווי האדמות עליהן הוקם המיבנה, משום שיש לו "יד הנאה" בשתי חברות- קרקע פרטיות, שבעלותן נמצאות האד- מות באיזור. "אתה מעוניין במיקום באופן פרטי", טען או שקד.

אולם מלבד תחת האשמות ללא ביסוס עובדתי, לא יכול היה או איש להוכיח כיצד נהנה עובד בן-יעמי הרוויח, כתוצאה ממימון מוזיאון גולדמינץ במקום גידח. והנה, מסתבר כי בתיקי מס-הכנסה של עובד בן-יעמי, נמצא הפיתרון לתעל- מת בית-גולדמינץ. באחד המימכים קובע פקיד השומה: "בן-יעמי היה בשנת 1955 בעל 10% מ- קרקעותיה של חברת דרום נתניה בע"מ. בשנה הנדונה מכרה החברה הנ"ל 125 דונם קרקע בלתי-מפורצלת, מתוך זה 10%, שהם 12.5 דונם, בבעלות בן-יעמי. בן-יעמי הרוויח בעיסקה זו סך של 11,344 אלף ל"י". היה זה אישור רישמי ראשון לכך של- עובד בן-יעמי היו 10% בחברת דרום

נתניה. חלק דומה היה לו בחברת-מקר- קעין אחרת שנשאה את השם, לב נתניה. הבעלים העיקריים של שתי חברות אלו היו שני קבלנים נתנייתים: מאיר דוגרי ושלום ספייר. שתי החברות האלה רכשו בתחילת שנות החמישים מאות דונמים בגושים 7932 ו-7941, בדרום נתניה. באותה תקופה, נראה כי שטחים אלה נמצאים בסוף העולם. הקרקע באיזור זה ניקנתה ביולי הוול. על שווייה של הקרקע באיזור באותה תקו- פה, יכולה להעיר העובדה שבשנת 1952, כאשר ביקשה ממשלת ישראל לשעבד חלק מרכוש החברה עבור חוב בסך 280 ל"י (מאתיים ושמנים לירות ישראליות), היא הטילה שיעבוד על ארבע חלקות בגושים הנ"ל, שהיו בידי החברה. גודל החלקות היה כעשרה דונם. כלומר: בעיני ממשלת ישראל היה שווי של עשרה דונם באיזור זה בשנת 1952 — 280 ל"י בלבד. כעבור 16 שנה, ב-1968, ביקש הבנק האפוזיקאי הכללי להטיל שיעבוד על רכושיה של חברת דרום נתניה, בגין חוב בסך מיליון ורבע ל"י. לצורך זה הוטלה משכנתא על שתי חלקות — באותם גושים בדיוק — שגם שיתון היה כעשרה דונם. כלומר, תוך 16 שנה עלה ערך הקרקעות באיזור פי-4400.

אולם בן-יעמי ושותפיו בחברות דרום נתניה ולב נתניה, לא היו צריכים להמתין עד שנת 1968 כדי שערך הקרקעות באי- זור דרום נתניה, מסביב לבית-גולדמינץ, יעלה, שנתיים בלבד אחרי חנוכת מוזיאון גולדמינץ, כשהאיזור כולו היה עדיין שו- ממ, כבר זינק ערך הקרקע במקום מעלה, בשיעורים ניכרים.

מימכני מס-הכנסה מגלים, כי בשנת 1961 מכרה חברת עובד בן-יעמי בע"מ חלק מהזכויות שהיו לה בחברת לב נתניה, והרוויחה על כך סכום של 439,524 ל"י. כעבור שנתיים מכרה אותה חברה קרקעות נוספים שהיו לה בחלקה בחברת לב נתניה, והרוויחה סכום נוסף, 350 אלף ל"י. אין כל מקום לספק שערך הקרקעות שהיו לעובד בן-יעמי בקירבת המקום עליו הוקם בית גולדמינץ, עלה אלפי מונים כתוצאה מהקמת המוזיאון במקום — כבר שהצביע על העובדה שהמקום עומד, כבר יכול, להפוך למרכז התרבותי של העיר.

טובת הנאה

מהסכם עירוני

מישהו יכוד לטעון, כי זכותו של בן-יעמי ליהנות מהחזון שהינחה אותו במפעליו, ומהמזל העיזור שגרם לערך קרקעותיו לעלות לפתע בשיעורים כה ניכרים. יש רק פגם אחד בטיעון הזה. שעה שעובד בן-יעמי עשה את המעשה שהקיץ את ערך קרקעותיו הפרטיות, הוא כיהן כראש עיריית נתניה. סעיף 122 של פקודת העיריות קובע כי דלהלן: "חבר מועצה שיש לו, במישרו או בעקיפין, בעצמו או על-ידי בן-רוגו סוכנו או שותפו, כל חלק או טובת-הנאה, בכל חווה או עסק שנעשה עם העירייה, למענה או בשמה, פרט לחווה בדבר קב- לת שירות מהשירותים שהעירייה מספ- קת לתושביה, יודיע על כך למועצה או לוועדה הדנה בחוזה או בעסק, לפני ה- ישיבה הראשונה בה תדון בו; לא ישתתף בדיונים על החוזה או העסק במועצה או בוועדה, ולא יצביע על כל שאלה בקשר לחם".

סעיף-מישנה של הסעיף הנ"ל בפקודת העיריות קובע, שהוראות סעיף זה לא יחולו על מי שהוא בעל-מניות בגוף מישפטי שיש לו טובות-הנאה מעסק או חווה עם העירייה, בתנאי שחלקו בהונג אחד מתוך עשרים חלקים. כיוון שלעובד בן-יעמי היו 10% בחב- רות לב נתניה ודרום נתניה, שנהגו מי טובות-הנאה כתוצאה מההסכם שעשתה עיריית נתניה להקמת בית-גולדמינץ, יש להניח שהוראות פקודה זו חלו גם על עובד בן-יעמי.

פקודת העיריות קובעת, שהעובר על הוראות סעיף זה דינו מאסר שנה אחת — או קנס של אלפיים וחמש מאות ל"י. אבל עובד בן-יעמי, שוכה בטובות-הנאה רבות, ובסכומים גדולים, כתוצאה מההח- לטה שכפה על עיריית נתניה, להקים את המוזיאון גולדמינץ ליד קרקעותיו, מעולם לא נתבע לדין בשל כך. איש לא עירער, בגלל סיבה זו, על זכותו להמשיך ולכהן כראש עיריית נתניה, אחר-כך. כי מדינת-ישראל היא, כידוע, מדינת חוק. אבל חוקי המדינה תופסים, כנראה, רק לגבי חלקים.

(המשך ממעמד 23)

והומר שם באופן רשמי למטבע ישר- אלי. מעניין לעצרכת הטענה: זעירא חזר לדירתו באוגוסט 1972 — והטענה הושמעה באיחור של שנתיים בדיוק.

פרשה אחרת נוגעת לטענה כאילו הביא עימו זעירא מארצות-הברית רהי- טים וחפצי-ביט בסכום אגדתי, הבריה אותם דרך המכס באמצעים צבאיים. ה- אמת היא שזעירא קנה רהיטים לשני חדר רים, שיגר אותם לארץ בדרך הרגילה ב- אונייה לאשדוד, שם עברו במכס בדרך שיגרתית והובאו לדירתו על-ידי משאית אוהחית שנשכרה על-ידי משרד-הביט- חון. בהתאם לנוהלים הקבועים לגבי קציני-צה"ל החוזרים מתפקיד בחו"ל.

יתכן כי הרושת השמועות כי נקודה זו נובעת מאי-הבנת תפקידו של ניספח צבאי — תפקיד שאותו מיזא זעירא בארצות-הברית במשך שנתיים וחצי. ניספח צבאי אינו קונה אפילו בורג אחד, ואין לו שום מבצע עם הספקים. תפקידו הוא להשיג היתר רשמי לרכישה מי משרד-הביטחון האמריקאי, ולי העביר את ההיתר — אם ניתן — למישהחתי-הקניות של משרד-הבי- טחון, שמושבה בניו-יורק. רק זו באה במבצע ישיר עם הספקים.

הנורמה של

צה"ל

עבר לעניינו האישי של אלי זעירא, מעוררת הפרשה כמה שאלות כלליות לגבי נוהלים בצ"ל.

כלומר הדברים אינם חמורים, אך מאי- דר אין הרמטכ"ל מוכן לקבוע שהנוהגים שפשוט בצה"ל מהווים נוהל תקין.

בוה מסתיים העניין לגבי זעירא ראו עצמו, אך כמה שאלות כלליות לצה"ל נשארו ללא מענה.

במסקנותיו דא העלים ישראל שז שהנורמות הנהוגות בצה"ל אינן לרווח.

מדיק עצמו השמיץ בתורמנויות שונות בעבר שדעתו השתררה בצה"ל, מאז תקופת כהונתו של הרמטכ"ל חיים בר-לב, אווירה של בזוזנות. כאותם ימים גרד תקציבי הביטחון או כמה וכמה, מיליארדים הושקעו בו בזוזות בעבודות-ענק כמו בניית קו בר-לב, והצבא כווץ נדבק מאווירת ההפקרות ששררה בצמרת החברתית של המדינה.

כמה תופעות חיצוניות — כגון יצירת מעמד של נהגים-משרתיים, העובדים בשי- קר למען שותף-הצנינים — כבר משכו את עיני הציבור אחרי המילחמה, ונוגו ב- מיכתבים למערכת-העיתונים, אין לבעיה פיתרון קל, מאחר ששנות הקצינים חיות בתנאים קשים, כשהבעלים רחוקים מן הבית תקופת ארוכות. אך אין ספק שהי מצב הנוכחי אינו סביר.

נראה כי בשנים האחרונות, כשהצה"ל עמד בפני הסכנה הגוברת של נשירת קצינים ומומחים מעולים בגלל פיתויי המשק האזרחי, השתררו בהדרגה נוהגים שונים שמתן הטבות מחוז למשכורת. כמה מן הפרטים שעוררו את זעם השונם על זעירא היו שייכים ל-נורמה זו.

פרשת זעירא אינה נעימה, מפני שברור שיש כאן נקמנות אישית כלפי אדם שהפך שעיר-לעזאול לכישלון יום-הכיפורים. אין זו תכונה נאה להכות באדם כשהוא מוטל על הארץ — וזו היתה אחת הסיבות לכך שכמה מבכירי צה"ל נחלצו להגנתו.

אבל גם אחרי שזוכה זעירא מן ההאשמות, בצורה הנושאת את החותם המוסרי של ישראל טג — הרי עצם הנוהגים בצה"ל מענינים בירור ופיהוק, למובת צה"ל ולי טובת שיקום תדמיתו בעיני הצי- בור, שחודד דחעקות את אזופיו לדרגת אלילים.

הרמטכ"ל הוסיף להודעתו שוב: "הרמטכ"ל עומד לנקוט בצעדים שיבטיחו ביצוע מלא של פקודות מסכ"ל בנושאים אלה".

היתה זו הודאה שיש פער בין הנורמות הנהוגות כעת בצה"ל ובין פקודות מסכ"ל — פער המסביר את פרשת אלי זעירא.